

SOCIALINIŲ MOKSLŲ KOLEGIJA

TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

LEIDŽIAMA GINTI
Studijų programos vadovė
Akvilė Alauskaitė

(parašas)

2019-05-30

(data)

NOTARŲ VEIKLOS PRIEŽIŪROS YPATUMAI

Baigiamasis darbas

Darbo autorius
Diana Savanevičienė

(parašas)

Darbo vadovas
Doc. Dr. Marina Gušauskienė

(parašas)

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. INFORMACIJOS ŠALTINIŲ APŽVALGA	7
2. DARBO METODAI IR PRIEMONĖS	10
3. DARBO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS	11
3.1. Notariato raida ir rūšys.	11
3.2. Notarų veikla, funkcijos.....	13
3.3. Notarų veiklos priežiūra.....	17
3.3.1. Notarų veiklos priežiūros specifika	17
3.4. Notarų atsakomybė	25
3.5. Socialinis tyrimas	28
IŠVADOS	31
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	33
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA.....	37
SUMMARY.....	38
PRIEDAI.....	39

IVADAS

Šią temą pasirinkau, todėl, kad notariato priežiūra yra svarbi kiekvienam LR piliečiui, Lietuvos visuomenei, valstybės gerovei. Žmogus atėjęs pas notarą patiki jam savo savo asmenines paslaptis, informaciją ir tikisi iš jo sąžiningumo, slaptumo.

Lietuvos Respublikos notariato įstatyme 1 straipsnyje įtvirtinta notariato samprata. Notariatas yra visuma notarų, kuriems pagal šį įstatymą suteikiama teisė juridiskai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektnes teises ir juridinius faktus, užtikrinti šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugą.¹

Notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų.²

LR civilinio proceso kodekso 197 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad dokumentai, patvirtinti valstybės įgaliotų asmenų, yra laikomi oficialiaisiais rašytiniais įrodymais, turi didesnę įrodomąją galią ir yra vykdytini.

1992 m. rugsėjo 15 d. priėmus Lietuvos Respublikos notariato įstatymą, buvo įvykdyta esminė valstybinio notariato reforma, pertvarkant jį lotyniškojo (laisvojo) notariato sistemos pagrindu. Deja, net ir šiandien jaučiamas informacijos apie naująją sistemą, jos esmę bei funkcionavimo principus trūkumas. Daugeliui žmonių atrodo, kad po reformos pasikeitė tik notarų uždavis. Šiame darbe bus mėginama užpildyti šį informacijos trūkumą, siekiama atskleisti reformos esmę bei priežastis, parodyti lotyniškojo notariato funkcionavimo principus ne tik Lietuvoje, bet ir kitose valstybėse, aptarti notarų savivaldos esminius klausimus.

Notarų funkcijos ne visada buvo tokios pačios. Iš pradžių jie buvo paprasti raštininkai, vėliau jiems suteikta teisė sudarinėti valstybės ir bažnyčios žinioje buvusius oficialiuosius dokumentus ir galiausiai XIX a. pabaigoje notarams priskirta konsultacinė funkcija, kurios esmė ta, kad notaras privalo garantuoti teisinių santykių, atitinkančių tikrąją šalių valią, įforminimą. Šiandieninės teisinės valstybės sąlygomis notarui priklauso svarbus vaidmuo, užtikrinant civilinių santykių subjektų teisinį saugumą, garantuojant teisėtą civilinę apyvartą ir galimų civilinių ginčų prevenciją.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nuosavybės neliečiamumo principas, kurio tinkamas įgyvendinimas turi garantuoti ne tik efektyvų rinkos santykių ekonomikoje funkcionavimą, bet ir demokratinės valstybės valdymo formos realumą. Notariato institucijos

¹ LR Notariato įstatymo Žin., 1992, Nr. 28-810

² Ten pat.

atsiradimą ir sąlygojo būtinybė apsaugoti nuosavybę, taip pat poreikis sudaryti savininkui tinkamas sąlygas ją disponuoti. Nors Europa šiandien žino pakankamai daug nuosavybės neliečiamumą garantuojančių priemonių, tačiau notariato institucija pirmąją šioje srityje.

Europos Sąjungos notariatų tarybos, atstovaujančios ir vienijančios ES lotyniškojo tipo notariatus, pilnateisiu nariu Lietuvos notarų rūmai tapo 2004 m. gegužės 1 d., tik Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą.

Darbo aktualumas. Tema aktuali tuo, kad notarų veiklos priežiūra reikalinga tam, kad notrų profesinė veikla būtų tinkamai vykdoma ir sąžininga.

Tyrimo problema. Notarų veiklos priežiūros teisės aktų reglamentavimas neatspindi notaro nepriklausomumo principo.

Darbo objektas. Notarų veiklos priežiūros ypatumai.

Darbo tikslas. Atlikti tyrimą teisės aktų reglamentuojančių asmenų, bei institucijų turinčių teisę atlikti notarų veiklos priežiūrą.

Darbo uždaviniai.

1. Apibrėžti notariato, notaro sampratą. Atskleisti notariato raidą. Įvardyti notarų rūšis.
2. Susipažinti su notarų funkcijomis.
3. Įvardinti ir išnagrinėti kompetetingas institucijas prižiūrinčias notarų veiklą.
4. Išanalizuoti notarų veiklos priežiūros ypatumus.
5. Aptarti notarų atsakomybę.
6. Alikti socialinį tyrimą apie notarų priežiūrą.

Tyrimo metodai. Darbe naudojami tyrimo, analizės ir apklausos metodai.

Darbo struktūra. Atskirai nuo įvado darbe aptariami darbo metodai ir priemonės. Informacijos šaltinių apžvalgos skyriuje aptariami informaciniai šaltiniai, kurie naudojami rašant baigiamąjį darbą.

Pirmame skyriuje apibrėžiama notariato ir notaro sampratos, atskleidžiamas jų suvokimas.

Susipažinimas su notariato raida, aptariama nuo trylikto amžiaus iki mūsų dienų notariato istorija. Įvardijamos notarų rūšys, analizuojama kiekviena atskirai ir atskleidžiama kokia rūšis veikia Lietuvoje.

Antrasis skyrius atskleidžia, notarų vykdomas funkcija, analizuojama kiekviena funkcija, bei nurodomi pavyzdžiai.

Trečiame skyriuje konkrečiai išvardinama kompetentingos institucijos bei asmenys kurios prižiūri Lietuvos notarų veiklą, išanalizuojama kiekviena išvardinta institucija ir asmenys. Ištiriami notarų priežiūros ypatumai, specifika.

Ketvirtajame skyriuje apžvelgiamos teisės aktų numatytos atsakomybės už notarų veiklos pažeidimus. Aptariama baudžiamoji, administracinė, civilinė ir drausminė atsakomybės.

Penktajame skyriuje atliekamas socialinis tyrimas, kurio metu apklausiami žmonės, dėl notarų veiklos priežiūros. Tyrime atskleidžiama respondentų nuomonė, ištiriami ir apskaičiuojami jų rezultatai. Skyriuje pateikiami apklausos rezultatai, jie analizuojami. Daromos prielaidos dėl kokių galimų priežasčių susidarė vienokia ar kitokia apklaustųjų nuomonė.

1. INFORMACIJOS ŠALTINIŲ APŽVALGA

1.1. Notariato samprata

Rašant darbą labiausiai naudojausi Lietuvos Respublikos notariato įstatymu bei kitais teisės aktais, taip pat internetinėmis svetainėmis – www.notarai.lt, www.tm.lt. Renkant informaciją iš įstatymų bei mokslinių straipsnių labiausiai praverė Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas Žin., 1992, Nr. 28-810, bei Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 1. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 2. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 3. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 4. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 5. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 6. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 7.

Lietuvos Respublikos notariato įstatyme 1 straipsnyje įtvirtinta notariato samprata. **Notariatas** yra visuma notarų, kuriems pagal šį įstatymą suteikiama teisė juridiskai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektines teises ir juridinius faktus, užtikrinti šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugą.³

Notaras - Notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų.

Notarus skiria ir atleidžia Lietuvos Respublikos teisingumo ministras.

Šio įstatymo nustatytais atvejais ir notarinių veiksmų atlikimui nustatyta tvarka atskirus notarinius veiksmus gali atlikti Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai ir savivaldybių seniūnijų seniūnai (toliau – seniūnai).⁴ **Notariato supratimas.** Aptariant notaro profesijos sąvoką, itin svarbu įsigilinti į jos prigimtį. Kalbant apie lotyniškojo notariato sistemą bei jos raidą, reikia pasakyti, kad dažniausiai notaro pareigos buvo priskiriamos prie viešosios tarnybos pareigų, atsižvelgiant į šios profesijos specifiką. 1866 metų Rusijos notariato įstatymo 17 straipsnyje sakoma, kad notaras atlieka valstybės tarnybą (jie buvo vadinami valstybės tarnautojais, negaunančiais algos). Tas pats įstatymas su tam tikrais pakeitimais galiojo ir tarpukario Lietuvoje. 1991 metų Lenkijos Respublikos notariato įstatymo 2 straipsnyje pasakyta, kad notaras veikia kaip viešą pasitikėjimą turintis asmuo ir naudojami ta teisine gynyba, kuri priklauso valstybės tarnautojams. Atitinkama nuostata vyrauja ir Vokietijos notariato teisėje: ten notaras yra apibrėžiamas kaip nepriklausomas viešosios tarnybos vykdytojas. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje notaras taip pat yra vertinamas kaip

³ LR Notariato įstatymo 1 str. Žin., 1992, Nr. 28-810

valstybės įgaliotas asmuo: ”notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šiame įstatyme numatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų”. Kaip matome, notaras šiuolaikinėje lotyniškojo notariato sistemoje yra glaudžiai siejamas su viešo pobūdžio funkcijų vykdymu, tačiau nėra vadinamas valstybės tarnautoju. Tokį notaro teisinės padėties dvilypumą sąlygoja ypatumai pačios notariato sistemos, kurioje nepriklausomumo, greitumo bei efektyvumo sumetimais aptartas viešo pobūdžio užduotis įgyvendina ne valstybė, bet kvalifikuoti ir specialiai tam parengti privatūs asmenys, kurie visiškai materialiai atsako už valstybės jiems patikėtų funkcijų tinkamą vykdymą. Taigi lotyniškojo notariato sistemos pagrindas yra kompromisas, kurio esmė ta, kad viešosios valdžios funkcijas atlieka laisvosios profesijos žmonės, turintys specialų paruošimą ir atsakingi už padarytą žalą.

Nors notaro profesija ir priskiriama prie laisvųjų, tačiau ji skiriasi, pavyzdžiui, nuo advokatų, tuo, kad notaras nėra atleidžiamas nuo valstybės jam skirtų prievolių vykdymo ir valstybė gali daug intensyviau kištis į notarų veiklą. Tiek žmogaus tapimas notaru, tiek ir vieta, kurioje jis teliks savo pareigas, praktiškai visose šalyse yra nustatoma valstybės.

Teisė eiti notaro pareigas notarami į pareigas skiriami viešo konkurso būdu. Notaru gali būti fizinis asmuo, jeigu jis:

- 1) yra Lietuvos Respublikos pilietis;
- 2) turi aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą;
- 3) ne mažiau kaip vienerius metus buvo kandidatu į notarus (asesoriumi) ir išlaikė notaro kvalifikacinį egzaminą arba yra teisės krypties socialinių mokslų daktaras ar habilituotas daktaras, turi ne mažesnę kaip penkerių metų pedagoginio ar mokslinio darbo stažą ir atliko ne trumpesnę kaip trijų mėnesių notaro praktiką arba turi ne mažesnę kaip penkerių metų teisinio darbo stažą, išlaikė notaro kvalifikacinį egzaminą ir atliko ne trumpesnę kaip trijų mėnesių notaro praktiką. Teisiniu darbu laikoma veikla, nurodyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame teisinių pareigybių sąraše. Teisinio darbo stažas skaičiuojamas nuo tada, kai asmuo įgijo teisininko kvalifikaciją ir pradėjo dirbti teisinį darbą. Notaro kvalifikacinio egzamino nuostatus ir Notaro praktikos atlikimo tvarką tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras;
- 4) yra nepriekaištingos reputacijos;
- 5) yra ne vyresnis kaip 65 metų;
- 6) laimėjo viešą konkursą eiti notaro pareigas. Viešame konkurse eiti notaro pareigas turi teisę dalyvauti ne vyresni kaip 60 metų asmenys. Viešo konkurso eiti notaro pareigas nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras;

7) neturi sveikatos sutrikimų, dėl kurių negalėtų atlikti notaro pareigų. Sveikatos tikrinimas, einant notaro pareigas, taip pat privalomas kas penkeri metai. Notarų sveikatos reikalavimus bei sveikatos tikrinimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

Asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos ir skiriamas notaru, jeigu jis:

- 1) teistas už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, nepaisant to, ar išnyko teistumas, ar teistas už kitą nusikalstamą veiką, jeigu neišnyko teistumas;
- 2) pašalintas ar atleistas iš teisėjo, prokuroro, advokato, notaro, notaro atstovo, teismo antstolio ar antstolio pareigų už profesinės ar tarnybinės veiklos pažeidimus arba iš pareigų valstybės tarnyboje, įsiteisėjus teismo nuosprendžiui už nusikalstamą veiką valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, jei po šio atleidimo nepraėjo penkeri metai;
- 3) piktnaudžiauja psichotropinėmis, narkotinėmis, toksinėmis medžiagomis ar alkoholiu;
- 4) neatitinka Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekso reikalavimų. Notaras privalo nuolat kelti savo kvalifikaciją, taip pat jie periodiškai atestuojami. Notaro priesaika teisingumo ministrui būtina prieš tai kai jis pradės dirbti savo darbą.⁴ Tai reglamentuoja LR Notariato įstatymo 3 str. Žin., 1992, Nr. 28-810.

Kvalifikacinio egzamino nuostatus tvirtina teisingumo ministras. Jame reglamentuojama, kad kvalifikacinio egzamino programą rengia teisingumo ministras ir Notarų rūmai, o egzaminą organizuoja notaro kvalifikacinio egzamino komisija. Komisiją renka Teisingumo ministras ir Notarų rūmai.

⁴ LR Notariato įstatymo 3 str. Žin., 1992, Nr. 28-810

2. DARBO METODAI IR PRIEMONĖS

Darbą rašiau pasirinkusi tyrimo metodą, taip pat naudojavau analizės bei apklausos metodus. Skaitant knygas ir specialius leidinius sėmiausi informacijos, o skaitant įstatymus analizavau juos. Atlikau tyrimą, kurios metu buvau padariusi anketą su tam tikrais klausimais bei trisdešimt kopijų išdalinusi respondentams. Įvertinus apklausos pateiktus atsakymus padariau diagramas, kurį bus galima pamatyti prieduose.

3. DARBO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

3.1. Notariato raida ir rūšys

Lietuvos notariato raida

Datos ir faktai apie Lietuvos notariato raidą:

XIII a.	Notarinius veikmus atlikdavo vienuoliai
1775 m.	Lietuvijoje galiojo Rusijos teisinė sistema
1866 m.	Lietuvoje įsteigta notaro pareigybė
Iki 1992 m.	Veikė valstybinio notariato sistema
Nuo 1992 m.	Lietuvoje įsigaliojo lotyniškojo tipo notariatas
1994 m.	Lietuvos notarų rūmai tapo Tarptautinės notariato sąjungos nariu
2004 m.	Lietuvos notarų rūmai tapo Europos Sąjungos notariatų tarybos nariu

Lietuvos notariato veikla prasidėjo XVI amžiuje. Notaro institutas viešajame gyvenime atsirado 1556 - aisiais kai buvo patvirtintas II Lietuvos statutas.⁵ Notaro pareigas atlikdavo teismo raštininkai.

Nepriklausomos Lietuvos notariatas: 1840 metais panaikinus II Lietuvos statutą galiojo Rusijos imperijos teisinė sistema, šis reglamentavimas galiojo iki sovietų okupacijos. 1919 m. Nepriklausomos Lietuvos notarų kontoros įsteigimo pradžia. Tuo metu teisingumo ministras nurodydavo notarų kontoros steigimo vietą. Lietuvoje buvo 32 notariai. 1920 metais buvo etatiniai ir samdomi notariai notaro funkcijos buvo: tuo laikotarpiu pradėta tvirtinti sutartis, įgaliojimus, testamentus, dokumentų nuorašus, vertimus, liudijo parašų tikrumą, įteikdavo asmenų pareiškimus kitiems asmenims, protestavo vekselius ir atlikdavo kitus notarinius veiksmus. 1922 metais notariai

⁵ Nuo raštininko iki notaro, Romualdo Paknio leidykla, 2007. [p. 7]

atsiskaitydavo teisingumo ministerijai, o nuo 1936 m. valstybės kontrolierių įstaigai. 1923 m. egzistavo valstybiniai notariai, tais pačiais metais Lietuvoje sumažėjo notarų skaičius, iš viso buvo 26 notariai, tuomet 1929 m. buvo pradėta laisvai samdyti notarius. Tuo laikotarpiu notarius skirdavo ir atleisdavo teisingumo ministras. Žmogus norėjęs eiti notaro pareigas, turėdavo būti baigęs aukštąjį mokslą ir išlaikyti egzaminą apygardos teisme. Notaro veiksmus galima buvo apskūsti apygardos teismui. Tarpukario Lietuvoje notarų skyrimas, atleidimas, išsilavinimo reikalavimai, egzaminai, bei kontorų vietų skirimo tvarka išliko ta pati.

Tarpukario Lietuvos notariatas: 1939 m. notariai buvo valstybės tarnautojai. Juos skirdavo ir atleisdavo teisingumo ministras, o prižiūrėjo apygardos teismas. Kontorų skaičių nustatydavo Ministrų kabinetas, o kontorų vietą teisingumo ministras. Norėdami eiti notarų pareigas reikėdavo išmanyti įstatymus ir mokėti surašyti notarinius aktus. Egzaminuose dalyvaudavo prokuroras, vyriausias notaras ir apygardos teismo pirmininkas. Tarpukario notarų atliekami veiksmai buvo tokie: 1) surašydavo įvairius aktus; 2) išduodavo išrašus iš aktų knygų ir aktų nuorašus; 3) paliudydavo pareiškiamąją tvarka jiems pateiktus aktus, protestus, nuorašų ir parašų tikrumą, laiką, kada pateiktas dokumentas, kad asmuo yra gyvas, vienos šalies antrai paaikškinimus, pareiškimus, įgaliojimus, paskolos pasižadėjimus, nekilnojamojo turto nuomos sutartis, samdos ir saugos sutartis, taikos sutartis ir prašymus, taip pat trečiųjų užrašus; 4) priimdavo saugoti asmenų pateiktus dokumentus; 5) sudarydavo įpėdinių turto pasidalijimo projektus.⁶

Tarpukario laikotarpiu notariai gaudavo nemenkus atlyginimus už atliktus notarinius veiksmus, tai reglamentavo tuometinis notariato įstatymas. Apskūsti notarius galima buvo apygardos teismui. To laikotarpio notariato įstatymas reglamentavo tai, kad notariai privalėjo aktus rašyti lietuviu kalba, tačiau mokėti vietinę kalbą.

Vytauto Nekrošiaus knygoje „Notariato teisė“ rašoma, kad „apibendrinant tarpukario Lietuvoje veikusio notariato statusą, reikia pasakyti, kad nors notariai ir buvo laikomi valdininkais, tačiau jau matomos lotyniškojo notariato užuomazgos (asmeninė turtinė atsakomybė už savo veiksmais klientui padarytą žalą, algos iš valstybės negavimas)“.⁷

Notarų rūšys. Notariato rūšis, tai notariato organizavimo forma, būdas. Tai priklauso nuo daugelio aplinkybių, pradedant nuo valstybės teisinio išsivystymo, nacionalinės teisės, tradicijų iki notaro funkcijų, atsakingumo ir panašiai. Lietuvoje egzistuoja Lotyniškasis notariatas. Lietuvos

⁶Nuo raštininko iki notaro, Romualdo Paknio leidykla, 2007.[p. 9]

⁷Vytautas Nekrošius, Notariato teisė, Kaunas, 1997, [p. 2]

notariatas vienas pirmųjų iš Baltijos šalių 1994 m. vasario 11 d. buvo priimtas į Tarptautinę lotyniškojo notariato sąjungą.⁸

Pagal teisinę prigimtį gali būti valstybinis bei privatusis notariatas. Valstybinio atveju notaro funkcijas atlieka (tik) valstybės tarnautojai, privataus - (daugiausia) privatūs asmenys.⁹

Valstybinis notaras: tai valstybės tarnautojas, kuris atlieka valstybės pavestas funkcijas, juos skiria ir atleidžia valstybės valdžia. Savo darbą atlieka valstybės notarų biure. Valstybinis notaras gauna valstybinę algą. Pastarasis nėra atsakingas už savo notarinius veiksmus, šią atsakomybę prisiima pati valstybė.

Lotyniškas notariatas: šioje sistemoje notaras atlieka viešojo sektoriaus funkciją, tačiau jis yra privatus asmuo ir atsako už savo notarinius veiksmus pats asmeniškai. Ši sistema pagrįsta romanų - germanų teise.

Anglosaksų notariai: Anglosaksiškose valstybėse notariatas pasižymi skirtingų teisės profesijų funkcijomis.¹⁰ Čia įgaliojimus notarams nurodo vietos savivaldos organai. Notaras neprivalo turėti teisinio išsilavinimo. Anglosaksų notarų sistemoje notarų patvirtinti dokumentai neturi didelės įrodinėjimo galios.

3.2. Notarų veikla, funkcijos

Itin svarbus notaro veiklos tikslas yra užtikrinti, jog civiliniuose teisiniuose santykiuose būtų užkirstas kelias neteisėtiems sandoriams ir dokumentams. Žmogus atėjęs pas notarą tikisi, kad jo teisės ir interesai bus apginti ir apsaugoti.

Notarinius veiksmus reglamentuoja LR Notariato įstatymas, LR Civilinis kodeksas ir kit LR teisės aktai. Notariato įstatyme nurodoma, kad notaras savo funkcijas atlieka LR vardu, todėl privalo spręsti kiekvieno asmens iškilusius klausimus be išimčių. Notaro veikla nėra komercinė – ūkinė veikla, kitap tariant, ši veikla nėra pelno siekianti sritis. Ministras savo įsakymu nurodo notarinių veikmų įkainius tuo būdu užtikrina objektyvumą ir nešališkumą notaro darbe. Ši veikla organizuojama savarankiškai. Notaro veikla grindžiama “Įstatymo žinojimu”. Jis privalo žinoti visus įstatymus kurie

⁸<http://www.nis.notarurumai.lt/?item=uinl> [Žiūrėta 2011-04-12]

⁹<http://lt.wikipedia.org/wiki/Notariatas> [Žiūrėta 2011-04-12]

¹⁰<http://lt.wikipedia.org/wiki/Notariatas> [Žiūrėta 2011-04-12]

susiję su notaro veikla. Taigi, notaro veikla turi būti objektyvi ir nepriklausoma, tai reiškia, kad jis negali atlikti notarinių veiksmų sau ar savo artimiesiems.

Notariato funkcijos:

Prevencinė – notariniai veiksmai užkerta kelią neteisėtiems sandoriams ir dokumentams, taip pat turi didelę įrodomąją galią ir tai ateityje padeda teismams.

Teisėsauginė funkcija – užkerta kelią nusikalstamumui civiliniuose teisiniuose santykiuose (Pvz., dokumentų klastojimui. Asmenys nežinodami įstatymų gali suklysti, notarai šioje vietoje užtikrina fizinių ir juridinių asmenų saugumą.)

Teisės taikymo funkcija – notarai vygdo, taiko ir laikosi įstatymų. (Pvz., Vygdo įstatymus – atlikdami notarinius veiksmus kuriuos jiems reglamentuoja įstatymas. Taiko įstatymus – tikrina ar civilinio teisinio santykio dalyvių veiksmai atitinka įstatymus. Laikosi įstatymų – nepažeidžia ir neviršija savo įgaliojimų.)

Registracijos funkcija – notarai atlikdami tam tikrus notarinius veiksmus turi pranešti atitinkamiems registrams apie tuos veiksmus kurie susiję su atliktais notariniais veiksmais. (Pvz., Notaras pats užregistruoja nekilnojamojo turto registre pirkimo faktą, per parą nuo to momento kai patvirtina pirkimo – pardavimo sutartį. Ta pati situacija vedybų sutarčių sudarymo atveju ar testamentu sudarymo atveju, notaras privalo pranešti ar pats užregistruoti rekistruose šiuos faktus, tik skiriasi terminai.)

Mokesčių funkcija - Antstoliai ir notarai privalo mokesčių administratoriui teikti duomenis apie juridinius faktus, dėl kurių asmenims gali atsirasti prievolė mokėti mokestį, taip pat kitokią informaciją, reikalingą mokesčių administratoriaus funkcijoms atlikti.¹¹

Notaro veiklos pagrindas:

- Notaras savo darbą finansuoja pats.
- Notars už notaro biuro darbą, darbuotojus, klientui padarytą žalą atsako asmeniškai savo turtu.
- Notaro atlyginimą nustato valstybė.
- Notaras privalo atleisti nuo mokesčio už atliktus notarinius veiksmus tam tikriems asmenims. Atsižvelgdamas į kliento turtinę padėtį, notaras gali iš viso ar iš dalies atleisti jį nuo atlyginimo mokėjimo.

Kai turto įgijėjas, panaudos gavėjas, nuomininkas, lizingo gavėjas, įkeitimo objekto savininkas, daiktinės teisės įgijėjas yra fizinis asmuo, kuriam nustatytas sunkus neįgalumo lygis, ar asmuo, pripažintas nedarbingu, ar asmuo sukakęs senatvės pensijos amžių, kuriam

¹¹ LR mokesčių administravimo įst 50 str. 1d. Žin., 2004, Nr. [63-2243](#)

teisės aktų nustatyta tvarka yra nustatytas didelių specialiųjų poreikių lygis, ar globojamas (rūpinamas) vaikas (išskyrus atvejus, kai vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatyta tėvų prašymu).“ (Pastaba 2d) . Išvardintiems asmenims mokami mokesčiai yra mažinami iš dalies (per pusę).

Kai turto įgijėjas, panaudos gavėjas, nuomininkas, lizingo gavėjas, įkeitimo objekto savininkas, daiktinės teisės įgijėjas yra fizinis asmuo, kuriam nustatytas vidutinis neįgalumo lygis, ar asmuo, pripažintas iš dalies darbingu, ar asmuo, sukakęs senatvės pensijos amžių, kuriam teisės aktų nustatyta tvarka nustatytas vidutinių specialiųjų poreikių lygis, ar yra tremtinys, politinis kalinys.

Kai įgijėjas yra fizinis asmuo: iš valstybės perkantis žemės sklypą, kurio vertė pagal centrinio registratoriaus vertinimą yra iki 25000 Lt, notaro minimalus atlyginimas už tokio sandorio patvirtinimą mažinamas per pusę. Studentas, imantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės skiriamą studijų kreditą, asmuo, dovanojantis ar kitaip perduodantis turtą labdaros ir paramos fondams, įgaliotojas, duodantis įgaliojimus pensijai, pašalpai ir alimentams gauti, notaro atlyginimas už tokių veiksmų atlikimą neimamas.

Nuo notaro atlyginimo mokėjimo atleidžiamos valstybinės mokesčių inspekcijos. Notaro atlyginimas neimamas už susitarimo nutraukti hipotekos lakštų ir kilnojamojo daikto įkeitimo lakštų patvirtinimą tarp tų pačių sutarties šalių ir dėl to paties sutarties dalyko, kai prašymas įregistruoti hipoteką ar kilnojamojo daikto įkeitimą hipotekos teisėjo nutartimi atmestas dėl nuo sandorio šalių nepriklausančių priežasčių.

Notaro atlyginimas neimamas už pakartotinį notarinių veiksmų. Notaras rūpinasi dokumentų saugojimu. (Pvz.: archyvuoja saugomus dokumentus savo lėšomis.)

- Notaras privalo apsidrausti savo veiklą.
- Jis privalo mokėti valstybei mokesčius nuo savo veiklos pajamų.
- Noraro samdomi darbuotojai ir įrengiami notaro biurai tri atitikti reikalavimus, kuriuos nurodo teisingumo ministerija.

Konsulinių pareigūnų notarinė veikla. 1963 m. Vienos konvencija dėl konsulinių santykių reguliuoja konsulinę veiklą. Konsulinių pareigūnų notariniai veiksmai priklauso nuo nacionalinių įstatymų ir dvišalių konsulinių konvencijų, kitaip tariant dviejų šalių tarpusavio susitarimų. Svarbu tai , kad tarptautiniai įstatymai – bendriniai, nacionaliniai – specializuoti.

Konsulinių pareigūnų notarinius veiksmus reglamentuoja Konsulinio statuto 32 str.. LR Notariato įstatymo 25 str. numato, kad konsuliniai pareigūnai atlieka notarinius veiksmus Lietuvos žmonėms kurie yra užsienio valstybėse. Notariato įstatyme išdėstyti notariniai veiksmai kuriuos gali atlikti konsuliniai pareigūnai.

25 straipsnis. Notarinių veiksmų atlikimas užsienyje. Šio įstatymo numatytus notarinius veiksmus Lietuvos Respublikos piliečiams, esantiems užsienyje, atlieka Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai.¹²

Konsulinių pareigūnų statuto 32 straipsnis reglamentuoja konsulinių pareigūnų notarinius veiksmus. Konsulinis pareigūnas notarinius veiksmus gali atlikti konsulinėje įstaigoje ar diplomatinėje atstovybėje. Reikiamų dokumentų formas nustato LR teisingumo ir LE užsienio reikalų ministrai. Su notarinių veiksmų atlikimu susijusią informaciją notarų rūmai gali teikti informaciją konsuliniams pareigūnams. Pareigūnas tam tikrais atvejais gali atsisakyti atlikti notarinius veiksmus šiais atvejais: jeigu įstatymas nurodo, kad tas veiksmą turi atlikti pats notaras; jeigu sandoris neatitinka įstatymo reikalavimų ar priešingas visuomenės interesams; sandorio atstovas turi netinkamai įformintą įgaliojimą arba jeigu jis viršija įgaliojimus; taip pat jeigu asmenys norintys sudaryti sandorį nepateikė reikiamų dokumentų; tuo atveju jeigu asmuo yra neveiksnius visomis prasmėmis; taip pat asmuo kuris yra ribotai veiksnus neturintis jokio globėjo sutikimo; jeigu asmuo nesumokėjo už atliktą tam tikrą notarinį veiksmą; jeigu asmuo neturi jokio dokumento patvirtinančio jo tapatybę; taip pat kiti veiksniai kurie prieštarauja įstatymams ar jų reikalavimas.

Seniūnų notariniai veiksmai. Seniūnai taip pat atlieka notarų funkcijas. Tai aktualu žmonėms kurie gyvena už miesto ribų. Seniūnas turi teisę atlikti kaikuriuos notarinius veiksmus:

„27(1) straipsnis. Seniūnų atliekami notariniai veiksmai

Seniūnai neatlygintinai atlieka seniūnijai priskirtos teritorijos gyventojams šiuos notarinius veiksmus:

- 1) tvirtina įgaliojimus, kuriuos fiziniai asmenys duoda korespondencijai (konkrečiai – siunčiamiems pinigams ir siuntiniams) gauti, taip pat darbo užmokesčiui ir kitoms su darbo santykiais susijusioms išmokoms, pensijoms, pašalpoms, stipendijoms, išmokoms už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją gauti;
- 2) liudija dokumentų nuorašų ir jų išrašų tikrumą;
- 3) liudija parašo dokumentuose tikrumą.“ (LR Notariato įstatymo 27(1) str. Žin., 1992, Nr. 28-810)

¹² LR Konsulinių pareigūnų statutas 32 str., Žin., 2003, Nr. 42-1927.

Jiems nėra keliami reikalavimai tokie kaip notarams. Seniunai neturi turėti specialaus teisinio išsilavinimo ir jie neatsako asmeniškai už minėtų veiksmų padarinius ar padarytą žalą, šią atsakomybę prisiima valstybė.

3.3. Notarų veiklos priežiūra

Lietuvoje notarų veiklos priežiūrą atleka teisingumo ministerija. Šios institucijos vaidmuo notarų veiklos priežiūroje – kontroliuoti notaro organizacinę veiklą.

Notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinę priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos **teisingumo ministro paskirti asmenys**.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija analizuoja notarinių veiksmų ir notarų pajamų už atliktus notarinius veiksmus statistiką bei atlieka šiame straipsnyje numatytą notarų veiklos priežiūrą. Notarų veiklos priežiūra atliekama Lietuvos Respublikos teisingumo ministro nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys kontroliuoja, kaip notariai laikosi notarų biurams ir notarų darbo laikui keliamų reikalavimų, organizuoja asmenų priėmimą, laikosi notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų pildymo taisyklių, parengia, tvarko, saugo ir naudoja savo veikloje sudarytus dokumentus. Į notarų veiklos priežiūrą neįeina notarų atliekamų notarinių veiksmų teisėtumo priežiūra.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys, atlikdami notarų veiklos tarnybinę priežiūrą, turi teisę reikalauti iš notarų pasiaiškinti dėl pažeidimų ir trūkumų, susijusių su šio straipsnio 2 dalyje nurodyta notaro profesine veikla.

Notarų savivaldos institucijų priežiūra atliekama šio įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka.¹³

Notarų rūmų funkcijos. Notarų rūmai, vykdydami savo uždavinius:

- 1) kontroliuoja, kad notariai sąžiningai atliktų savopareigas;
- 2) organizuoja kursus ir seminarus notarų kvalifikacijai kelti;
- 3) teikia pasiūlymus aukštesnėms instancijoms notarų veiklos klausimais;
- 4) skiria lėšų notarų kvalifikacijos kėlimo reikmėms;
- 5) nustatyta tvarka draudžia notarus profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu. Notarų profesinės civilinės atsakomybės už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdam notaro profesinę veiklą, privalomojo draudimo įmoką sudaro draudžiamų notarų įmokos.

¹³ LR Notariato įstatymo . Žin., 1992, Nr. 28-810

Šios įmokos neįskaitomos į šio straipsnio antroje dalyje numatytą Notarų rūmams notarų mokamą mokestį; 6) gali reikalauti iš notarų informacijos apie atliktus notarinius veiksmus;

7) imasi priemonių notarinei praktikai suvienodinti;

8) kontroliuoja, kaip notariai organizuoja notarų biurų darbą laikosi profesinės etikos reikalavimų;

9) kontroliuoja, kaip notariai tvarko ir saugo savo profesinės veiklos metu sudaromus dokumentus;

10) organizuoja notaro praktikos atlikimą;

11) atlieka kitas Notarų rūmų statute numatytas funkcijas. Notarų rūmų funkcijoms atlikti iš notarų imamas mokestis, kurio dydį nustato Notarų rūmų susirinkimas

3.3.1. Notarų veiklos priežiūros specifika

Šiame skyriuje aptarsiu apie notarų veikos reglamentavimą ir priežiūrą. Ši minėta priežiūra yra specifinė, ypatinga tuo, kad notarų veiklos priežiūrą atlieka pakankamas skaičius asmenų ir institucijų.

Teisė reklamuotis. Notariato įstatymo 20¹ straipsnis reglamentuoja reklamos draudimas notarų profesinėje veikloje. Notarui draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai reklamuoti savo profesinę veiklą. Šio straipsnio pirmojoje dalyje nurodytas draudimas netaikomas, kai duomenys apie notarą, jo biurą nurodomi informaciniuose biuleteniuose (telefonų knygos, įmonių kataloguose), oficialiuose blankuose ir vizitinėse kortelėse. Lietuvos Respublikos teisingumo ministras nustato vienodą visiems notarų biurams iškabų formą.¹⁴ Ši nuostata atspindi LR teisingumo ministro kontrolę dėl notarų profesinės veiklos reklamos.

Reikalavimai notaro biurui. Pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymą Nr. 1R-119 (Žin., 2007, Nr. 82-3367) notarų biuro steigimą organizuoja LR teisingumo ministras. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad LR teisingumo ministras nustato taisykles (išleidžia įsakymą), notaras Notarų rūmams pateikiama prašymą, o Notarų rūmų prezidiumas sprendžia dėl įrengimo, rekomendacinio pobūdžio nuomonė pateikiama Teisingumo ministrui. Reikiami dokumentai pateikiami Teisingumo ministrui, dėl steigimo ar keitimo vietos. Teisingumo ministro pavesti asmenys (valstybės tarnautojai) tikrina patalpas ir pasirengimą biuro darbui. Teisingumo ministras nustato trūkumus. Taip pat Teisingumo ministro įsakymu nurodomi biuro patalpoms reikalavimai, šiuos reikalavimus tikrina ministro paskirti asmenys. Kalbant apie tai kas turi būti

¹⁴ LR Notariato įstatymo 20¹ str. Žin., 1992, Nr. 28-810

laukiamajame Notarų rūmai nustato tam tikros formos informacijos lentą ir įvardija kas joje turi būti išdėstoma. Teisingumo ministras įsako kokia turi būti biuro įranga.¹⁵

Reikalavimai notaro darbo laikui. Teisingumo ministras nurodo notarų darbo laiką. Pažymėtina notarų darbo ir poilsio laiko nustatymo specifika, kuri pasireiškia tuo, kad pats notaras nustato jį, tačiau suderinęs su Notarų rūmais ir apie tai pranešęs raštu Teisingumo ministrui. Taip pat pagal Teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymą Nr. 1R-119 „Dėl reikalavimų, keliamų notarų biurams ir notarų darbo laikui, patvirtinimo“ išdėstytas taisyklės Teisingumo ministras nustato asmenų priėmimo laiką ir jo tvarką. Jeigu atsiranda svarbios priežastys (Pvz.: liga ir t.t.), notaro prašymu Teisingumo ministro įsakymu gali būti sutrumpintas darbo ar asmenų priėmimo laikas. Notaras teikia prašymą teisingumo ministrui ir Notarų rūmams, pastaroji pateikia rekomendacinę nuomonę apie tai Teisingumo ministrui. Tai reglamentuoja Teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. 1R-119 „Dėl reikalavimų, keliamų notarų biurams ir notarų darbo laikui, patvirtinimo“ .

Notaro biuro darbo organizavimas. Notariato įstatymo 21 straipsnis reglamentuoja notaro biuro darbo organizavimą. Notaras dirba savarankiškai ir yra ekonomiškai nepriklausomas. Notaras savo nuožiūra priima į darbą jam reikalingus biuro darbuotojus, moka jiems atlyginimą. Notaras įsigyja biuro patalpas ar jas nuomoja, perka reikiamą inventorių ir kitus reikmenis.¹⁶ Ši nuostata atspindi nepriklausomumo principą darbo ir finansine prasme.

Skundai dėl notarų veiksmų, nesusijusių su notarinių veiksmų atlikimu. Skundai dėl notaro veiksmų, nesusijusių su notarinių veiksmų atlikimu. Skundus dėl notaro veiksmų, nesusijusių su atliekamų notarinių veiksmų esme, nagrinėja Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija arba jos pavedimu Notarų rūmai.¹⁷ Notariato 42 str. numato notarų veiklos apskundimo institucijas, į kurias gali kreiptis fiziniai ir juridiniai asmenys dėl notarų profesinės veiklos.

Notarų veiklos tarnybinė priežiūra ir tikrinimas (atestacija). Eiliniu metiniu ar neeiliniu patikrinimo budu tikrinama notarų veiklos tarnybinė priežiūra. Šią priežiūrą atlikti paveda Teisingumo ministras, o tikrinimą atlieka jo paskirti asmenys (valstybės tarnautojai). Šios priežiūros planą tvirtina teisingumo ministras, planas pateikiamas Notarų rūmams.

Priklausomai nuo tikrinimo išvadų teisingumo ministras privalo atlikti neeilinę notaro atestaciją. Teisingumo ministras gali iškelti notarui drausminę. Svarbu pabrėžti, jog drausminę bylą

¹⁵ Teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. 1R-119 „Dėl reikalavimų, keliamų notarų biurams ir notarų darbo laikui, patvirtinimo“ Valst. Žin., 2004 m.

¹⁶ LR Notariato įstatymo 21 str. Žin., 1992, Nr. 28-810

¹⁷ Ten pat.

nagrinėja Notarų garbės teismas. Pažymėtina, kad Teisingumo ministras tvirtina notarų atstovavimo taisykle.

Tvarka patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. liepos 22 d. įsakymu Nr. 1R-184 (Žin., 2004, Nr. 118-4413). Įsakymas "Dėl notarų veiklos tarnybinės priežiūros taisyklių patvirtinimo" (Respublikos teisingumo ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymu 1R-282 (Valstybės žinios, 2004-11-23, Nr. 169-6226).

Notaro profesinės veiklos metu sudarytų dokumentų archyvas. Notariato įstatymo 15⁽¹⁾ straipsnis numato, kad Notaro profesinės veiklos metu sudarytų dokumentų archyvas notaro profesinės veiklos metu sudarytų dokumentų archyvas yra Lietuvos archyvų fondo dalis. Notaro profesinės veiklos metu sudarytų dokumentų archyvas saugomas notaro biuro patalpose, jeigu jis nėra perduotas šio straipsnio trečiojoje dalyje nurodytam archyvui. Notaras atsako už savo veiklos metu sudarytų dokumentų tvarkymą, saugojimą ir naudojimą. Pasibaigus notaro įgaliojimams arba sustabdžius notaro įgaliojimus, už jo veiklos metu sudarytų dokumentų saugojimą ir naudojimą atsako Notarų rūmai. Notaro profesinės veiklos metu sudarytų dokumentų archyvas gali būti saugomas Notarų rūmų archyve. Notaro profesinės veiklos metu sudaromų dokumentų tvarkymo, saugojimo ir perdavimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, suderinęs su Lietuvos archyvų departamentu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.¹⁸ Minėtame notariato įstatymo 15(1)str. įžvelgiu, kad Teisingumo ministras atliekanotaro profesinės veiklos metu sudaromų dokumentų priežiūros kontrolę.

Notarų Rūmų vykdoma notaro veiklos kontrolė. LR notariato 10 straipsnis numato notarų rūmų funkcijas, jos išdėstytos taip:

- 1) kontroliuoja, kad notarai sąžiningai atliktų savo pareigas;
- 2) organizuoja kursus ir seminarus notarų kvalifikacijai kelti;
- 3) teikia pasiūlymus aukštesnėms instancijoms notarų veiklos klausimais;
- 4) skiria lėšų notarų kvalifikacijos kėlimo reikmėms;
- 5) nustatyta tvarka draudžia notarus profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu. Notarų profesinės civilinės atsakomybės už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdam notaro profesinę veiklą, privalomojo draudimo įmoką sudaro draudžiamų notarų įmokos. Šios įmokos neįskaitomos į šio straipsnio antrojoje dalyje numatytą Notarų rūmams notarų mokamą mokestį;
- 6) gali reikalauti iš notarų informacijos apie atliktus notarinius veiksmus;
- 7) imasi priemonių notarinei praktikai suvienodinti;

¹⁸ LR Notariato įstatymo 15⁽¹⁾ str. Žin., 1992, Nr. 28-810

- 8) kontroliuoja, kaip notarai organizuoja notarų biurų darbą, laikosi profesinės etikos reikalavimų;
- 9) kontroliuoja, kaip notarai tvarko ir saugo savo profesinės veiklos metu sudaromus dokumentus;
- 10) organizuoja notaro praktikos atlikimą;
- 11) atlieka kitas Notarų rūmų statute numatytas funkcijas. Notarų rūmų funkcijoms atlikti iš notarų imamas mokestis, kurio dydį nustato Notarų rūmų susirinkimas.¹⁹

Notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinė priežiūra. Notariato įstatymo 7 straipsnis reglamentuoja notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinę priežiūrą, antroje dalyje, to paties straipsnio išdėstoma kokią notarų ir jų savivaldos veiklą tikrina teisingumo ministro paskirti asmenys. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija analizuoja notarinių veiksmų ir notarų pajamų už atliktus notarinius veiksmus statistiką bei atlieka šiame straipsnyje numatytą notarų veiklos priežiūrą. Notarų veiklos priežiūra atliekama Lietuvos Respublikos teisingumo ministro nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys kontroliuoja, kaip notarai laikosi notarų biurams ir notarų darbo laikui keliamų reikalavimų, organizuoja asmenų priėmimą, laikosi notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų pildymo taisyklių, parengia, tvarko, saugo ir naudoja savo veikloje sudarytus dokumentus. Į notarų veiklos priežiūrą neįeina notarų atliekamų notarinių veiksmų teisėtumo priežiūra.²⁰

Notariato įstatymo 7(1) straipsnyje įtvirtinta nuostata dėl drausmės bylos notarui iškėlimo. Kas gali iškelti šią bylą. Lietuvos Respublikos teisingumo ministras arba Notarų rūmų prezidiumas turi teisę iškelti notarui drausmės bylą už Lietuvos Respublikos notariato įstatymo, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintų teisės aktų ir Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekso pažeidimus.²¹

Teisės atlikti notarinius veiksmus apribojimas. Notariato įstatyme 20 straipsnyje įvardinti notaro veiklos apribojimai. Notaras nevaržomai dalyvauja notarų savivaldos ir kitų renkamų institucijų veikloje. Notaras, eidamas savo pareigas, kartu gali eiti renkamas pareigas notarų savivaldos institucijose. Jeigu notaras eina renkamas pareigas kitose institucijose, jo įgaliojimai turi būti sustabdomi šio įstatymo 22⁽¹⁾ straipsnio nustatyta tvarka. Notaras negali gauti jokio kito atlyginimo, išskyrus notaro atlyginimą, kompensaciją už darbą Notarų rūmuose, užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą. Ši nuostata netaikoma tais atvejais, kai sustabdomi notaro įgaliojimai.²² Teisingumo ministro įsakymu gali būti sustabdomi notaro įgaliojimai.

¹⁹ LR Notariato įstatymo 10str. Žin., 1992, Nr. 28-810

²⁰ Ten pat.

²¹ Ten pat.

²² Ten pat.

Notaro pajamos ir notaro atlyginimo už notarinius veiksmus nustatymo tvarka numatyta Lietuvos Respublikos notariato įstatymo (Žin., 1992, Nr. 28-810; 1998, Nr. 49-1329) 19 straipsnyje. Už notarinio veiksmo atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas bei technines paslaugas notaras ima atlyginimą, kurio dydį (įkainius) nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, suderinusi su Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Atlyginimo dydis turi garantuoti notaro pajamas, kurios leistų jam būti ekonomiškai nepriklausomu, sudaryti geras klientų aptarnavimo sąlygas, įdarbinti reikalingus darbuotojus ir turėti gerai techniškai aprūpintą biurą. Atsižvelgdamas į kliento turtinę padėtį, notaras gali iš viso ar iš dalies atleisti jį nuo atlyginimo mokėjimo. Atlyginimo dydis nurodomas notariname registre ir notaro patvirtintame dokumente. Notarų finansinių operacijų įforminimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Ūkio subjektams notaro atlikti veiksmai įstatymų nustatyta tvarka įforminami specialiuose apskaitos dokumentuose.²³ Lietuvos Teisingumo ministras nustato notaro pajamų dydį ir kontroliuoja notarų pajamų įkainius, kad jie atitiktų tam tikrus kriterijus. Finansų ministerija prižiūri finansinių operacijų įforminimo tvarką. Šioje vietoje išvengiau dviejų valstybės institucijų dalyvavimą prižiūrint notarų profesinėje veikloje.

Notarų skaičių, jų buveinę ir veiklos teritoriją nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministras pagal savo patvirtintą Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodiką. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo²⁴. Šioje vietoje atsispindi Teisingumo ministro kontrolė notaro profesinėje veikloje. Vadovaudamasis šiuo straipsniu teisingumo ministras patvirtino Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodiką, joje nurodomos visos taisyklės.

Paveldėjimo bylų perdavimo tvarką nustato teisingumo ministras, o Notarų rūmų prezidentas sprendžia kam perduoti paveldėjimo bylą. Visa susijusi tvarka numatyta patvirtintame 2007 m. sausio 15 d. Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarime Nr. 4.2.1.

Viešas konkursas (norint užimti notaro pareigas). Konkursą skelbia Teisingumo ministras, o Konkurso komisiją siūlo Notarų rūmų prezidiumas. Taip pat Notarų rūmų prezidiumas pareiškia savo nuomonę dėl pareigų užėmimo galimybės. Dalyviai dokumentus pateikia teisingumo ministerijai, tokia tvarka organizuojamas viešas konkursas norint užimti notaro pareigas.

Notaro praktikos atlikimas. Notarų rūmai priima prašymus, tvirina kandidatūrą, nustato pradžią ir trukmę. Tokia tvarka atskleidžia Notarų rūmų kontrolės vaidmenį notaro praktikos atlikimo organizavime.

²³ LR Notariato įstatymo 19 str. Žin., 1992, Nr. 28-810)

²⁴ Ten pat.

Notarų sveikatos tikrinimas. Pretendentai į notarus teisingumo ministerijai turi pateikti medicinos pažymą. Taip pat ministerija nustato kokiomis ligomis sergantys asmenys negali eiti notaro pareigų. Apie tinkamumą eiti notaro pareigas sprendžia gydytojų konsultacinė komisija. Teisingumo ministerija šiuo būdu prižiūri pretendentų į notarus tinkamumą eiti notaro pareigas.

Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo organizavimas ir priežiūra. Notarų profesinė civilinė atsakomybė už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdant notaro profesinę veiklą, viršijanti 1000 litų, draudžiama privalomuoju draudimu.²⁵ Draudėjas-Notarų rūmai, apdraustasis-notaras, draudikas - draudimo įmonė, Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba. LR Vyriausybė nustato maksimalią sumą. Teisingumo ministras nustato taisykles, draudimo sąlygas. Teismai sprendžia kilusius ginčus. Minėtos institucijos organizuoja šį draudimą.

Notarinio registro laikymosi priežiūra. Teisingumo ministro paskirti asmenys tikrina kaip notarai laikosi notarinio registro, tai numato notariato įstatymo 7str. 2d.1. Notarų pavyzdinė bylų nomenklatūra (toliau vadinama - pavyzdinė bylų nomenklatūra) parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos notariato įstatymu (Žin., 1992, Nr.28-810), Lietuvos Respublikos archyvų įstatymu (Žin., 1995, Nr.107 - 2389) ir kitais teisės aktais. 2. Pavyzdinė bylų nomenklatūra nustato notaro veikloje sudaromų dokumentų saugojimo terminus, bylų formavimo ir sisteminimo tvarką. 3. Pavyzdinė bylų nomenklatūra yra pagrindas kiekvieno notaro individualiai bylų nomenklatūrai rengti ir jo veikloje sudaromų dokumentų vertės ekspertizei atlikti.²⁶ Dėl Notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų. Visi notariniai veiksmai registruojami viename notariname registre. Notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formos ir jų pildymo taisyklės nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministras. (Lietuvos Respublikos notariato įstatymu (Žin. 1992, Nr.28-810) 44str. Teisingumo ministras kontroliuoja, kad notarų tam tikras notarinis veiksmas būtų registruojamas.

Dėl Notarų nuolat teikiamų duomenų perdavimo mokesčių administratoriui taisyklių. Taisyklės nustato VMI, jas tvirtina finansų ministras, taip pat jos suderintos su LR Notarų rūmų prezidentu. Pažymėtinas specifinis notarų kontrolės momentas tas, kad Inspekcijos viršininko pavaduotojai kontroliuoja taisyklių vygdymą. Notarai privalo teikti svarbią informaciją VMI tuo tikslu, kad atliekant tam tikrą notarinį veiksma, asmeniui gali reikėti susimokėti mokesčius. Tai trišalis susitarimas tarp notarų rūmų, valstybės įmonės registrų centro ir VMI. Notaras perduoda duomenis

²⁵ Lietuvos Respublikos notariato įstatymo (Žin., 1992, Nr. 28-810; 2003, Nr. 15-598) 6 – 2 str.

²⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 m. sausio 18 d. įsakymu Nr.11), 1, 2, 3 str.

Valstybės įmonei registrų centro, o ši informuoja VMI. VMI organizuoja, kad ši informacija būtų sisteminga, o Notarų rūmai pateikia notarų sąrašą VMI kurie turi teikti informaciją VMI.

Antstolių ir notarų teikiama informacija

Antstolių ir notarų teikiama informacija:

- Antstoliai ir notariai privalo mokesčių administratoriui teikti duomenis apie juridinius faktus, dėl kurių asmenims gali atsirasti prievolė mokėti mokesčius, taip pat kitokią informaciją, reikalingą mokesčių administratoriaus funkcijoms atlikti.
- Finansų ministras, suderinęs su teisingumo ministru, nustato šio straipsnio 1 dalyje nurodytų duomenų ir informacijos rūšis, mastą, jų teikimo terminus ir būdus, taip pat šių duomenų ir informacijos teikimo mokesčių administratoriui tvarką.²⁷

Notarų atestavimas. Notarų kvalifikacijos kėlimas ir atestavimas notaras privalo nuolat kelti savo kvalifikaciją. Notarų kvalifikacijos kėlimą organizuoja Notarų rūmai, o koordinuoja Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Notarų kvalifikacijos kėlimo nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras Notarų rūmų prezidiumo teikimu. Notariai yra periodiškai atestuojami. Notarų atestavimą vykdo Notarų rūmai. Notarų atestavimo nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras Notarų rūmų prezidiumo teikimu. Jei Lietuvos Respublikos teisingumo ministras atsisako tvirtinti Notarų atestavimo nuostatus, raštu išdėstomi šio atsisakymo motyvai, į kuriuos turi atsižvelgti Notarų rūmų prezidiumas.²⁸ Notaro atestavimo paskirtis tikrinti notarų kvalifikaciją bei pareigų tinkamumą (Pvz.: skatina kelti kvalifikaciją, ar notaras sąžiningai atlieka savo pareigas.). Tikrinama eilinė kėlimais metais atestacija ir neeilinė (kai yra skundas, teismo sprendimas.). Pareikalavus ministrui Notarų rūmų prezidiumui, Notarų garbės teismui vykdomas neeilinis tikrinimas. Notarų atestacijos komisija atestuoja. Notarų rūmų prezidiumas sudaro tikrinamų notarų sąrašą, šis sąrašas pateikiamas komisijai ir Teisingumo ministerijai. Datą, laiką ir vietą nustato atestacijos komisija. Šiuo klausimu skundus nagrinėja Notarų rūmų prezidiumas, o pastarųjų nutarimai skundžiami Teisingumo ministerijai, teisingumo ministerijos sprendimai skundžiami teismui.

Notaro perkėlimo iš vienos savivaldybės į kitą ne konkurso tvarka. Notaras gali būti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu perkeliamas iš vienos savivaldybės į kitą, jei jis laimėjo šio įstatymo 3 straipsnyje numatytą viešą konkursą eiti notaro pareigas. Atvejus ir tvarką, kai notaras perkeliamas ne konkurso tvarka, nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministras,

²⁷ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (Žin., 2004, Nr. 63-2243) 50 str. 2 d.

²⁸ Lietuvos Respublikos notariato įstatymu (Žin., 1992, Nr.28-810)) 4 str.

atsižvelgdamas į Notarų rūmų prezidiumo nuomonę. Notaras perkliamas eiti notaro pareigas iš vienos savivaldybės į kitą, kai yra užtikrinamas notaro paslaugų teikimas toje savivaldybėje, iš kurios notaras perkliamas.²⁹ Taisyklės nustato teisingumo ministras kurios išdėstytos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. sausio 21 d. įsakyme Nr. 1R-18. Pageidaujančiųjų sąrašą sudaro teisingumo ministras. Notarai dokumentus pateikia teisingumo ministrui. Komisija teikia pasiūlymą dėl persikėlimo teisingumo ministerijai pagal nustatytus reikalavimus. Ji vygdo atranką ir notarų eiliškumą. Teisingumo ministerija perklija.

Kliento atliktų piniginių operacijų ir sandorių registracijos žurnalų tvarkymą tikrina Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba (o azartinius lošimus organizuojančių bendrovių - ir Valstybinė lošimų priežiūros komisija), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. 1150 "Dėl valstybinių kontrolės institucijų atliekamų patikrinimų" (Žin., 1998, Nr. 85-2373).

3.4. Notarų atsakomybė

Notaro atsakomybė. Yra civilinė, baudžiamoji ir drausminė atsakomybės už netinkamą notarinių veiksmų atlikimą.

Notaras atsako Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir šio įstatymo nustatyta tvarka už savo, savo atstovo ir notaro biurodarbuotojų kaltais veiksmais fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdant notaro profesinę veiklą. Už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, padarytus atliekant notarinius veiksmus, už kuriuos taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė, notaras atsako kaip valstybės pareigūnas.³⁰ Aplamai yra civilinė, baudžiamoji ir drausminė atsakomybės už netinkamą notarinių veiksmų atlikimą.

Civilinė notaro atsakomybė. Būtent notaro profesija, jo darbas yra veikla, susijusi su riziką padaryti žalą tiek savo, tiek ir trečiųjų asmenų turtui. Dėl notarų veiklos reikšmingumo ir ypatingumo notarams taikytini griežtesni atidumo, atsargumo, rūpestingumo reikalavimai. O šios ypatybės lemia ir privalomą notarų civilinės atsakomybės draudimą (Notariato įstatymo 6 str.) bei jų profesinės civilinės atsakomybės ypatumus. Notaro civilinę atsakomybę (kompensacinio

²⁹ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (Žin., 2004, Nr. 63-2243) 6-1 str. 2 d.

³⁰ Lietuvos Respublikos notariato įstatymu (Žin., 1992, Nr. 28-810)) 16 str.

pobūdžio) lemia betkuri, net ir pati lengviausia kaltės forma - nepakankamas atidumas, klaida ir panašiai. Todėl nustatinėdami notaro civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindus, teismai turi nustatinėti ne tikar neatsargumo, bet ir kitokias nusižengimo formas, kurias nulemia būtent profesinės veiklos specifika.

Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomasis draudimas Notarų profesinė civilinė atsakomybė už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdanč notaro profesinę veiklą, viršijanti 1000 litų, draudžiama privalomuoju draudimu.

Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo objektas yra notarų civilinė atsakomybė už notarų, jų atstovų ir notarų biurų darbuotojų kaltais veiksmais padarytą žalą, vykdanč notaro profesinę veiklą.

Notarai profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu draudžiami, sudarant notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudėjas yra Notarų rūmai. Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma yra 100 000 litų vienam notarui kiekvienam draudimui įvykiui. Draudikui draudiminio įvykio atveju išmokėjus draudimo išmoką, draudimo prievolė lieka galioti visai draudimo sumai, neišskaičiuojant iš jos išmokėtų draudimo išmokų.

Notaras gali pats papildomai draustis notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdanč notaro profesinę veiklą.

Notarų rūmai privalo pateikti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo liudijimo (poliso) kopiją per dešimt dienų nuo draudimo sutarties sudarymo dienos.

Draudikas, turintis Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos išduotą leidimą vykdyti notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą, privalo sudaryti notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį su Notarų rūmais, jiems pateikus prašymą ir visus būtinus dokumentus sudaryti tokias sutartis. Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės patvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

Notarų, jų atstovų ir biuro darbuotojų kaltais veiksmais padarytą žalą, vykdanč notaro profesinę veiklą, atlygina draudikas, išmokėdamas draudimo išmoką, neviršijančią draudimo sumos.

Jeigu draudimo išmokos nepakanka žalai visiškai atlyginti, žalą padaręs notaras atlygina draudimo išmokos ir faktinės žalos dydžio skirtumą.³¹

Notaro civilinės atsakomybės sąlygos. LAT išaiškino sąlygas, kuriomis atsiranda notaro civilinė atsakomybė. Kaltė yra notaro civilinės atsakomybės sąlyga. Kaltė notaro atsakomybės požiūriu priklauso nuo jo veiklos ypatybių ir reikšmės. Todėl notarui keliami didesni atidumo, atsargumo, rūpestingumo reikalavimai, bet negalima daryti išvados, kad jo atsakomybė yra be kaltės. Reikalavimai notarui kaip asmeniui, užsiimančiam profesine veika, apibrėžtini atsižvelgiant į tai, kokia jam tenka teisinė pareiga ir kokio pobūdžio veiklą jis vykdo. Notaras privalo užtikrinti, kad esant civiliniams santykiams nebūtų neteisėtų sandorių. Jei teismo tvarka yra panaikintas ar pripažintas negaliojančiu notaro patvirtintas sandoris, tai notaro padarytos žalos atlyginimo byloje yra prielaida svarstyti, kad notaras atliko ne viską, nes objektyviai konstatuotas įstatymo pažeidimas. Pakankamas notaro atsakomybės pagrindas yra pats mažiausias neapsižiūrėjimas, neatidumas ar net klaida. Ar taikytina civilinė atsakomybė už notaro neatidumą, sprendina iš to, ar šis asmuo padarė viską, ko yra protinga iš jo reikalauti. Jei konkrečiu atveju notaras ėmėsi teisės aktuose numatytų priemonių, atliko kitus veiksmus, kurie, nors ir nebuvo numatyti teisės aktuose, bet buvo reikalingi ir kurių pagrįstai reikalaujama iš notaro, manant, kad tik šitaip jis tinkamai atliks pareigas, tai civilinė atsakomybė, kuri taikoma remiantis kalte, nebūtų galima paneigus kaltę. Įrodęs, jog atliko viską, kad žala neatsirastų dėl aplinkybių, susijusių su jo veiksmis, notaras paneigia kaltę.³²

Notarų garbės teismo sprendimas per 14 dienų nuo įteikimo notarui gali būti skundžiamas apygardos teismui. Už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, padarytus atliekant notarinius veiksmus, už kuriuos taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė, notaras atsako kaip valstybės pareigūnas.

³¹ Lietuvos Respublikos notariato įstatymu (Žin., 1992, Nr.28-810)) 6 str.

³² 2003 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje R. Narakienė v. R. Vitkus ir kt., Nr. 3K-7-127/2003, kat. 39.2.3.

3.5. Socialinis tyrimas

Atlikus kiekybinį socialinį tyrimą, kurio tikslas išsiaiškinti visuomenės nuomonę apie Lietuvos notarus ir jų priežiūrą. Pagrinde iškelti klausimai susiję su notarų priežiūra, kas, kaip, ar pakankamai prižiūri, ar yra poreikis sugriežtinti notarų veiklos priežiūrą. Respondentams buvo pateikta vienuolika klausimų, kurių dėka man pavyko išsiaiškinti tyrime iškeltas problemas. Tyrimas buvo atliktas Vilniaus apskrityje, apklausta 60 respondentų.

5.1. (1 diagrama) Tikslas išsiaiškinti respondentų žinias apie tai ar jie žino kas prižiūri notarų veikla Lietuvoje.

Apdorojus tyrimo duomenis paaiškėjo, jog iš visų apklaustųjų 30% atsakė, kad žino kas prižiūri notarų veiklą, 27% nežino ir 43% nesidomėjo. Galiu daryti prielaidą, kad taip yra todėl, kad didžioji dauguma apklaustųjų nebuvo susidūrusi su notarų paslaugomis, o tie kurie teigė, jog nežino buvo mažai informuoti apie notarų priežiūros institucijas ir asmenis.

5.2 (2 diagrama) Išsiaiškinti ar žmonės pakankamai informuoti apie notarų veiklos priežiūrą.

Didžioji dauguma, taip yra 70% respondentai atsake, kad jie nepakankamai informuoti apie notarų veiklos priežiūrą, o 30% manė, jog pakankamai informuoti šiuo klausimu. Manau yra taip todėl, kad žmonės nepakankamai informuojami per visuomenės informavimo priemones.

3.3. (3 diagrama) Respondentų nuomone, ar teisingumo ministerija pakankamai informuoja visuomenę apie notarų atliekamas funkcijas.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad beveik pusė apklaustųjų yra pakankamai informuoti apie notarų atliekamas funkcijas, tai yra 43% , o 57% nepakankamai. Iš apklausos rezultatų galiu daryti prielaidą, jog jeigu žmonėms reikėjo notaro paslaugų jie domėjosi ir sužinojo notarų funkcijas per visuomenės informavimo priemones, o likusieji kurie buvo nepakankamai informuoti, manau, kad buvo arba nesusidūrę su notaro paslaugomis, arba visai nesidomėjo apie tai.

5.4. (4 diagrama) Visuomenės nuomonė apie tai ar yra poreikis sugriežtinti notarų veiklos priežiūrą.

Apdorojus duomenis paaiškėjo, kad 30 % respondentų manė, jog reikia sugriežtinti notarų veiklos priežiūrą, 1 % mane, jog nereikia ir 69 % atsakė, kad nežino. Galiu daryti tokią prielaidą, kad didžioji dauguma apklaustųjų kurie nežinojo ar reikia sugriežtinti vėl gi nebuvo susidūrę su notaro veikla kita dalis respondentų kurie manė, kad reikia sugriežtinti galimai buvo susidūrę su notarų

profesinės veiklos nesąžiningumu ar kita problema, to pasekoje manė, kad kompetetingos institucijos nepadarė viską, kad užkirstų tam kelią.

5.5. (5 diagrama) Piliečių nuomonė, ar notarų rūmai pakankamai kontroliuoja, kad notarami sąžiningai atliktų savo pareigas.

Apdorojus anketos duomenis paaiškėjo toks faktas, kad didžioji dauguma, tai yra 57 % respondentų manė, kad nežino ar notarų rūmai pakankamai kontroliuoja, kad notarami sąžiningai atliktų pareigas, 13% atsakė, jog nepakankamai ir 30% apklaustųjų pakankamai kontroliuoja.

5.6. (6 diagrama) Kaip respondentai mano, ar notarų rūmai pakankamai prižiūri kaip notarami laikosi profesinės etikos reikalavimų.

Apklaustos rezultatai rodo, kad 30% apklaustųjų manė, kad notarų rūmai pakankamai prižiūri kaip notarami laikosi profesinės etikos, 23% atsakė, jog nepakankamai ir 47% atsakė, kad nežinantys.

5.7. (7 diagrama) Visuomenės nuomonė, ar notarų rūmai pakankamai gerai kontroliuoja, kad notarami tinkamai atliktų savo pareigas.

Anketos duomenimis nustatė, kad 30% respondentų manė, jog notarų rūmai pakankamai gerai kontroliuoja, kad notarami tinkamai atliktų savo pareigas, 1% manė, kad nepakankamai ir 69% apklaustųjų teigė, kad nežino.

5.8 (8 diagrama) Ar žmonės žino kur galima apskūsti notarinius veiksmus.

Apklaustos metu išsiaiškinau, kad 43% respondentų žino kur apskūsti notarinius veiksmus, o 57% nežino. Toks apklaustos rezultatas galimai lėmė informacijos stoka arba domėjimasis.

5.9. (9 diagrama) Ar respondentai žino kur galima apskūsti notarinius veiksmus.

Į klausimą ar respondentai žino kur galima apskūsti notarinius veiksmus žinojo 39%, nežinojo 61% respondentai. Manau, kad tokie apklaustos rezultatai galimai buvo, dėl informacijos stokos arba dėl to, kad buvo susidūrę su notarinių veiksmų apskundimu.

5.10 (10 diagrama) Piliečių nuomonė, dėl notarų atsakingumo dirbant notarinį darbą.

Atlikus tyrimą išsiaiškinau, kad 36% apklausti žmonės manė, kad taip atsakingai, 1% teigė, jog neatsakingai ir 63% tai yra dauguma respondentų tegė, kad nežino ar notarami atsakingai dirba notarinį darbą.

5.11 (11 diagrama) Ar visuomenė žino kokia atsakomybė gresia už netinkamą notaro veiksmą.

Apklausa rodo, kad 39% respondentai žino kokia atsakomybė gresia už netinkamą notaro veiksmą ir 61% nežinojo. Didžioji dauguma nežinančių apie tai galimai nesidomėjo ar aplanai nebuvo susidūrę su notarų paslaugomis.

Atlikus socialinį tyrimą, darau tokią išvadą, kad žmonės nepakankamai informuoti apie notarų veiklos priežiūrą, todėl daug atsakymų buvo nežinotinų. Visuomenė mano, kad notarų veiklos priežiūra, kontrolė kompetetingų institucijų yra pakankamai gerai, apart neturinčių savo nuomonės. Dėl notarų darbo atsakingumo žmonės taip pat nesiskundžia. Manu, kad tik dėl notrų apskundimo visuomenei trūksta informacijos, o tai galimai gali lemti, dėl to, kad neturi pakankamai teisinių žinių.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Darbe apibrėžiau notariato, notaro sampratą. Notariatas yra visuma notarų, kuriems pagal įstatymą suteikiama teisė juridiskai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektyvias teises ir juridinius faktus, užtikrinti šių asmenų ir valstybės teisėtą interesų apsaugą. Notaras - notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų.

Atskleidžiau notariato raidą. XIII a. Notarinius veiksmus atlikdavo vienuoliai. 1775m. Lietuvoje galiojo Rusijos teisinė sistema. 1866m. Lietuvoje įsteigta notaro pareigybė. Iki 1992m. veikė valstybinio notariato sistema. Nuo 1992 m. Lietuvoje įsigaliojo lotyniškojo tipo notariatas. 1994 m. Lietuvos notarų rūmai tapo Tarptautinės notariato sąjungos nariu. 2004m. Lietuvos notarų rūmai tapo Europos Sąjungos notariatų tarybos nariu.

Įvardijau notarų rūšis tai - Valstybinis notaras, Lotyniškasis notariatas, Anglosaksų notariai. Lietuvoje veikia lotyniškojo tipo notariai.

2. Susipažinau su notarų funkcijomis, išvardinau ir kiekvieną aptariau. Notarų funkcijos: Prevencinė, teisėsauginė, teisės taikymo funkcija, registracijos, mokesčių. Tyrime aprašiau notarų veiklos pagrindą

3. Įvardinau ir išnagrinėjau kompetentingas institucijas prižiūrinčias notarų veiklą. Notariato veiklą Lietuvoje prižiūri teisingumo ministras ir jo paskirti asmenys (valstybės tarnautojai).

4. Išanalizavau notarų veiklos priežiūros specifiką. Parašiusi darbą įžvelgiau, kad Teisingumo ministerijos galios prižiūrėti notarų veiklą yra nemažos lyginant su Notarų rūmų galiomis, manau, kad šioje vietoje yra varžomos notariato savivaldos teisės.

5. Aptariau notarų atsakomybę. Notaro civilinę atsakomybę (kompensacinio pobūdžio) lemia bet kuri, net ir pati lengviausia kaltės forma - nepakankamas atidumas, klaida ir pan. Baudžiamoji ir administracinė notaro atsakomybė - notaras atsako kaip valstybės tarnautojas. Notarų garbės teismas, išnagrinėjęs notaro drausmės bylą, gali: jį išteisinti; pasitenkinti drausmės bylos svarstymu; nutraukti drausmės bylą, jei praleistas šios bylos iškėlimo terminas; įpareigoti viešai atsiprašyti nukentėjusįjį arba notaro biuro kolektyvą; pareikšti jam pastabą; pareikšti jam papeikimą; pareikšti jam griežtą papeikimą; uždrausti profesinę veiklą iki trijų mėnesių; pasiūlyti Lietuvos Respublikos teisingumo ministrai atleisti jį iš pareigų.

6. Atlikusi socialinį tyrimą apie notarų priežiūrą, galiu daryti išvadą, kad žmonės nepakankamai informuoti apie notarų veiklos priežiūrą, todėl daug atsakymų buvo nežinotinų. Visuomenė mano, kad

notarų veiklos priežiūra, kontrolė kompetentingų institucijų yra pakankamai gerai, išskyrus neturinčių savo nuomonės. Dėl notarų darbo atsakingumo žmonės taip pat nesiskundžia. Manu, kad tik dėl notarų apskundimo visuomenei trūksta informacijos, o tai galimai gali lemti, dėl to, kad neturi pakankamai teisinių žinių.

Parašiusi šį darbą išvelgiau trūkumą notarų atestacijos srityje, todėl siūlau, kad notarų atestacijos klausimus spręstu tik Notarų rūmai. Notaro atestavimo paskirtis tikrinti notarų kvalifikaciją bei pareigų tinkamumą, manau, jog tam geriausiai tiktų Notarų rūmai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. LR Konstitucija // Žin., 1992, Nr. 33-1014.
2. LR Civilinis kodeksas // Žin., 2000, Nr. 74-2262 (Aktuali redakcija 2006 06 22).
3. LR Civilinio proceso kodeksas // Žin., 2002, Nr. 36-1340 (Aktuali redakcija 2006 09 21).
4. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas Nr. I-2882 // Valstybės žinios, 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija 200511 22).
5. Lietuvos Respublikos teisingumo ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrų 2006-04-04 įsakymas Nr. 1R-105/V-55 Konsulinių pareigūnų atliekamų notarinių veiksmų atlikimo metodinės taisyklės.
6. LR teisingumo ministro įsakymas 2004-11-15 Nr. 1R-282 Dėl notarų veiklos tarnybinės priežiūros taisyklių patvirtinimo.
7. LR Teisingumo ministro įsakymas 2004-05-17 Nr. 1R-118 Dėl Notaro praktikos atlikimo tvarkos taisyklių patvirtinimo.
8. LR teisingumo ministro įsakymas 2004-05-17 Nr. 1R-120 Dėl kandidato į notarus (asesoriaus) notaro praktikos atlikimo tvarkos taisyklių patvirtinimo.
9. LR teisingumo ministro įsakymas 2004-05-17 Nr. 1R-119 Dėl reikalavimų, keliamų notarų biurams ir notarų darbo laikui, patvirtinimo.
10. LR teisingumo ministro įsakymas 2004-05-17 Nr. 1R-12 Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo.
11. LR teisingumo ministro įsakymas 2004-07-22 Nr. 1R-184 Dėl notarų garbės teismo nuostatų patvirtinimo.
12. LR teisingumo ministro įsakymas 2004- 01-21 Nr. 1R-18 Dėl notaro perkėlimo iš vienos savivaldybės į kitą ne konkurso tvarka taisyklių patvirtinimo.
13. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas 2003-11-26 Nr. V-559/240 Dėl notarų sveikatos tikrinimo tvarkos patvirtinimo.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimas 2003-05-08 Nr. 580 Dėl notarų profesinės civilinės atsakomybėsprivalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo.

15. LR Teisingumo ministro įsakymas 2002-03-15 Nr. 70 Dėl Viešo konkurso notaro pareigoms užimti nuostatų patvirtinimo.
16. LR Teisingumo ministro įsakymas 1999-05-11 Nr. 120 Dėl Kandidatų į notarus (asesorius) nuostatų patvirtinimo.
17. LR teisingumo ministro įsakymas 1999-05-11 Nr. 121 Dėl Notarų kvalifikacijos kėlimo nuostatų patvirtinimo.
18. LR Teisingumo ministro įsakymas 1999-05-11 Nr. 122 Dėl Notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo.
19. LR Teisingumo ministro įsakymas 1999-05-11 Nr. 123 Dėl Notarų kvalifikacinio egzamino programos

Teismų praktika

20. 1999-09-27 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-398/1999.
21. 2002-06-16 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-645/2002.
22. 2002-10-30 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3 -1277/2002.
23. 2003-11-26 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1066/2003.
24. 2004-01-21 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-11/2004.
25. 2005-10-05 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-451/2005.
26. 2007-01-12 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-20/2007.
27. 2017-10-04 Lietuvos Aukščiausio Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-368/2017.
28. 2018-06-19 Vilniaus apygardos teismo nutartis administracinė byloje Nr. I-1864-789/2018.

Specialioji literatūra

29. Jaruševičius V. „Konsulinės funkcijos“ Teisė. 1999. Nr. 33 (4).
30. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 1.
31. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 2.
32. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 3.

33. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 4.
34. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 5.
35. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 6.
36. Lietuvos Notarų rūmų leidinys „Notariatas“ Nr. 7.
37. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai. Baranauskas E.// „Jurisprudencija“, 2003, t. (29)
38. Pranas Kuconis, Vytautas Nekrošius „Teisėsaugos institucijos“. Justitia, Vilnius, 2001.
- 39.. Teisės mokslo ir praktikos žurnalas „Justitia“ 1999 m. Nr. 1 (19)
40. Teisės mokslo ir praktikos žurnalas „Justitia“ 2000 m. Nr. 3 (27)
41. Teisės mokslo ir praktikos žurnalas „Justitia“ 2002 m. Nr. 1–2 (37—38)
42. Teisės mokslo ir praktikos žurnalas „Justitia“ 2003 m. Nr. 1–2 (43—44)
43. Vytautas Gaivenis „Nuo raštininko iki notaro“, Romualdo Paknio leidykla, 2007.
44. Vytautas Nekrošius „Notariato teisė“, UAB Dangerta, Kaunas, 1997.

Internetinės svetainės

45. Atskleidžiau notarui savo paslaptį – kas dabar bus? Prieiga per internetą: <http://www.visasverslas.lt/portal/categories/37/1/0/1/article/369> [Žiūrėta 2019-04-14]
46. Daiva Lukaševičiūtė: „Notarai pastaraisiais metais turi vis mažiau galimybių ramiai dirbti savo tiesioginį darbą...“. Prieiga per internetą: <http://www.vaateismas.lt/index.php/lt/39046/> [Žiūrėta 2019-04-15]
47. Daiva Lukaševičiūtė: „Notaras patenkintas, jei patenkintas jo klientas“. Prieiga per internetą: <http://www.vaateismas.lt/index.php/lt/37846/> [Žiūrėta 2019-04-02]
48. Lietuva, kartu su kitomis ES narėmis gins savo teisę reikalauti, kad notarai būtų piliečiai. Nuoroda internete: <http://www.notarai.lt/default.aspx?item=notzin&id=12190&lang=1> [Žiūrėta 2019-03-02].
49. Lietuvos notarų rūmų internetinis puslapis. Prieiga per internetą: <http://www.notarai.lt>
50. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos internetinis puslapis. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt>

51. Marius Stračkaitis: „Neturime teisės suklysti“. Nuoroda internete:
<http://www.infolex.lt/Portal/start.asp?Tema=50&str=23364> [Žiūrėta 2019-03-02].
52. Ministro įsakymas notarų nenudžiugino. Nuoroda internete:
<http://www.notarai.lt/?item=notzin&id=11958> [Žiūrėta 2019-03-15].
53. Netrukus notariai užsiims ir skyrybomis. Nuoroda internete:
http://www.alfa.lt/straipsnis/10269483/?Netrukus.notarai.uzsiims.ir.skyrybomis=2009-04-20_18-41
[Žiūrėta 2019-04-29].
54. Notariai neigia, kad galėtų pigti jų paslaugos NT sandoriams. Prieiga per internetą:
<http://www.valstietis.lt/Rubrikos/Lietuvoje/Notariai-neigia-kad-galetu-pigti-ju-paslaugos-NT-sandoriams>
55. Notariai: paslaugos gali brangti iki 500 procentų. Prieiga per internetą:
<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pinigai/58/31223/?fid=2>
56. Notaras informaciją rinks pats. Prieiga per internetą:
<http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/lietuva/notaras-informacija-rinks-pats-181160>
57. Notaro parašo kaina. Prieiga per internetą: <http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/notaro-paraso-kaina-19132>
58. Nuo žibalinio dauginimo aparato iki modernaus notariato. Prieiga per internetą:
<http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/nuo-zibalinio-dauginimo-aparato-iki-modernaus-notariato-16458>
[Žiūrėta 2019-04-15]
59. Tai, ką patvirtina notaras, tampa įstatymu. Prieiga per internetą:
http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=158&new_id=2083 [Žiūrėta 2019-04-17]
60. Teisininkų nuomonės dėl naujojo notaro padėjėjo statuso skiriasi kaip „juoda ir balta“. Nuoroda internete: <http://www.vtv.lt/naujienos/teisingumas/teisininku-nuomones-del-naujojo-notaro-padejejo-statuso-skiriasi-kaip-juoda-ir-b.html> [Žiūrėta 2019-02-12].
61. Teismas: neatleisdamas notaro teisingumo ministras viršijo įgaliojimus. Nuoroda internete:
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=20174431> [Žiūrėta 2019-03-29].

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Notariatas - visuma notarų, kuriems suteikiama teisė juridškai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektines teises ir juridinius faktus, užtikrinti šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugą. Notaras - tai valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šias funkcijas ir kuris užtikrina, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Šio darbu metu aiškinamasi, kas turi teisę eiti notaro pareigas, kokie reikalavimai keliami šiai pareigybei, nagrinėjamos tokios temos, kaip notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomasis draudimas, notaro atsakomybė. Supažindinama su notarų savivaldos institucijų struktūra, jų santykiais su Teisingumo ministerija ir kt. institucijomis. Šiame tyrime ypatingas dėmesys skiriamas praktiniam studentų įgūdžių formavimui, nagrinėjant tokias temas kaip, notarinių veiksmų atlikimo taisyklės, sandorių tvirtinimas, paveldėjimo bylų tvarkymas bei kitų notarinių veiksmų atlikimas. Taip pat atliktas socialinis tyrimas.

SUMMARY

“NOTARIES ACTIVITIES CARE FEATURES“

Notary - Notaries body empowered to establish legally indisputable physical and legal persons, subjective rights and legal facts, and ensure their legitimate national interests. A notary public is authorized by the person who carries out these functions and to ensure that civil legal relations is not illegal transactions and documents. This work examines what has to go to a notary, what are the requirements for this post, issues such as professional indemnity insurance notaries liability insurance, notary public responsibility. Introducing the notary municipal structure, their relationship with the Ministry of Justice, institutions and individuals. This analysis, particular attention is paid to students' practical skills, examining topics such as notarial act, the rules for approval of transactions, inheritance, file management and performance of other notarial acts. Also carried out social research.

PRIEDAI

ANKETA

Gerbiamieji respondentai,

Šiuo metu SMK Teisės mokslų iššestinių studijų studentė, atlieku žmonių apklausą. Aš noriu išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie Lietuvos notarų ir jų priežiūrą. Jei Jūs sutinkate man padėti, užpildykite šią anketa. Anketa anoniminė. Surinkti duomenys bus panaudoti tik statistinei analizei, o nuo Jūsų atsakymo nuoširdumo priklausys problemos įvertinimas ir išvadų pagrįstumas.

Iš pateiktų atsakymų išsirinkite Jums tinkamiausius ir juos pažymėkite.

1. Ar žinote kas prižiūri notarų veiklą?

- **Taip**
- **Ne**
- **Nesidomėjau**

2. Ar Jūs pakankamai informuoti apie notarų veiklos priežiūrą?

- **Taip**
- **Ne**

3. Kaip Jūs manote, ar teisingumo ministerija pakankamai informuoja visuomenę apie notarų atliekamas funkcijas?

- **Pakankamai**
- **Nepakankamai**

4. Kaip Jūs manote, ar notarų veiklą turėtų prižiūrėti grieščiau?

- **Taip**
- **Ne**
- **Nežinau**

5. Ar notarų rūmai pakankamai kontroliuoja, kad notariai sąžiningai atliktų savo pareigas?

- **Taip**
- **Ne**
- **Nežinau**

6. Ar notarų rūmai pakankamai prižiūri kaip notariai laikosi profesinės etikos reikalavimų?

- **Taip**
- **Ne**

- Nežinau

7. Kaip Jūs manote, ar notarų rūmai pakankamai gerai kontroliuoja, kad notariai tinkamai atliktų savo pareigas?

- Taip
- Ne
- Nežinau

8. Ar žinote kur galima apskūsti notarinius veiksmus?

- Taip
- Ne

9. Ar žinote kur galima apskūsti notaro veiksmus?

- Taip
- Ne

10. Ar notariai pakankamai atsakingai dirba savo darbą?

- Taip
- Ne
- Nežinau

11. Ar žinote kokia atsakomybė gresia už netinkamą notaro veiklą?

- Taip
- Ne

Dėkojame Jums už sugaištą laiką!

Diagrama (Nr. 1) Ar žinote kas prižiūri notarų veiklą?

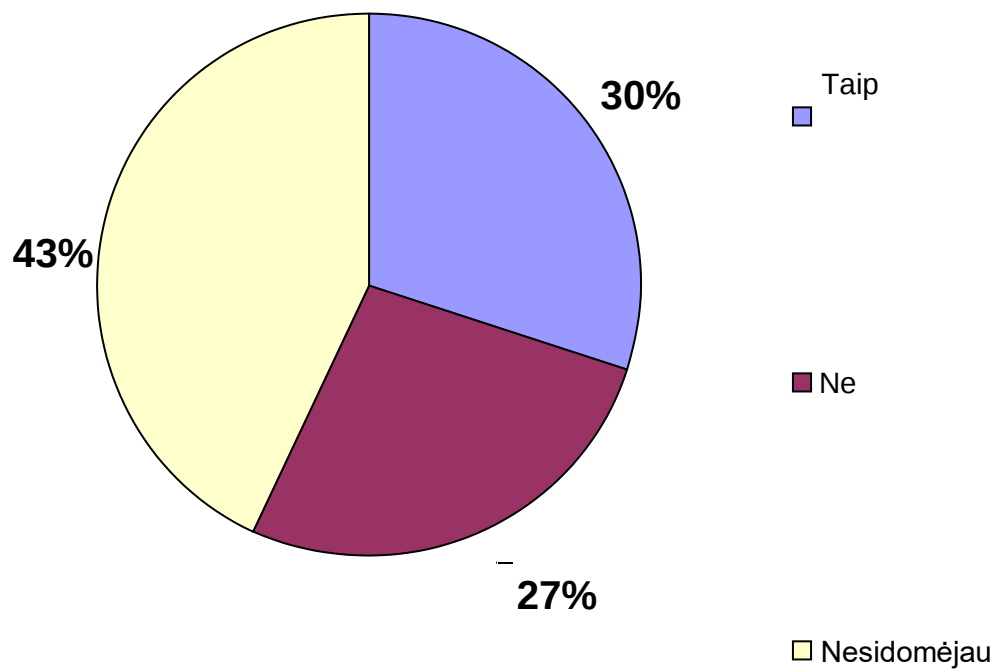

Diagrama (Nr. 2) Ar Jūs pakankamai informuoti apie notarų veiklos priežiūrą?

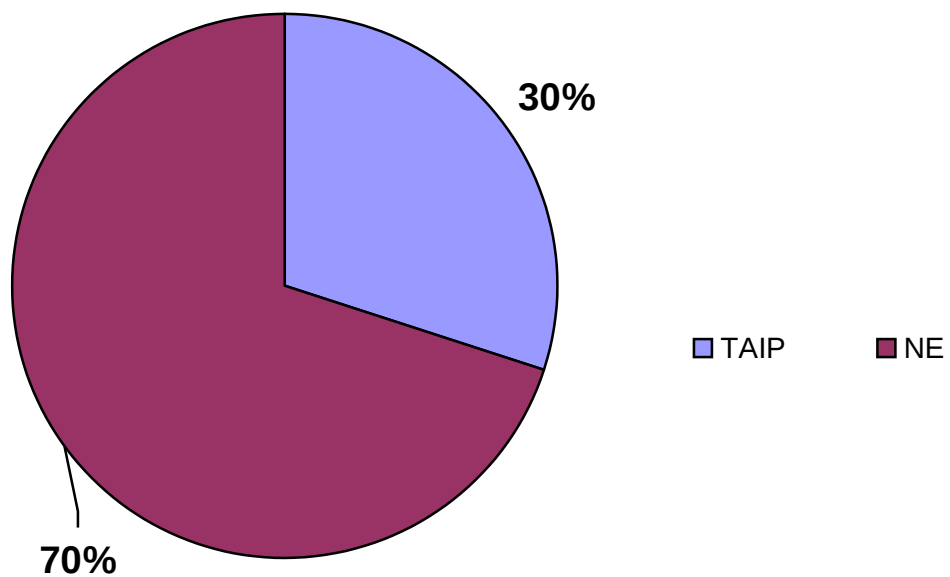

Diagrama (Nr. 3) **Kaip Jūs manote, ar teisingumo ministerija pakankamai informuoja visuomenę apie notarų atliekamas funkcijas?**

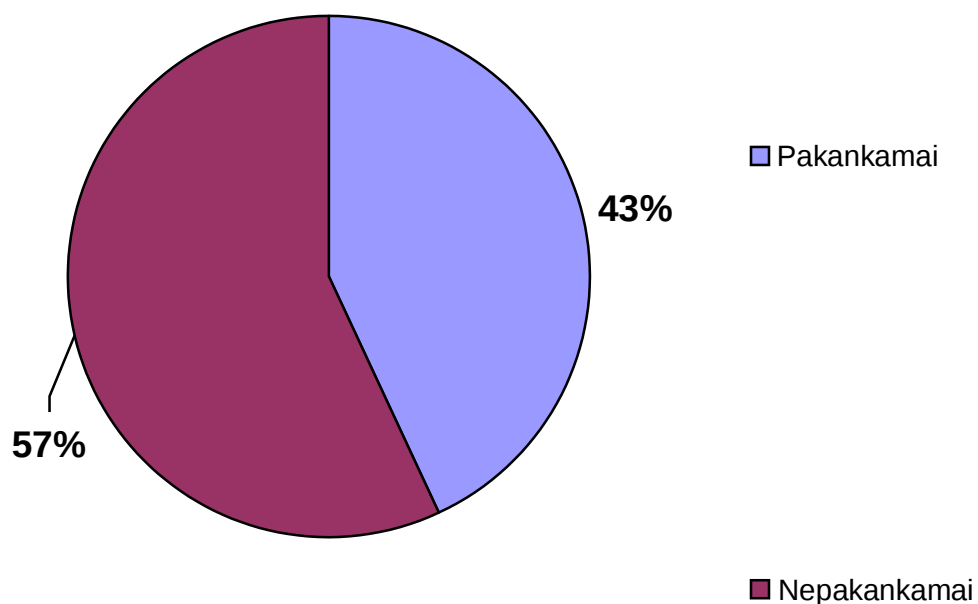

Diagrama (Nr. 4) **Kaip Jūs manote, ar notarų veiklą turėtų prižiūrėti grieščiau?**

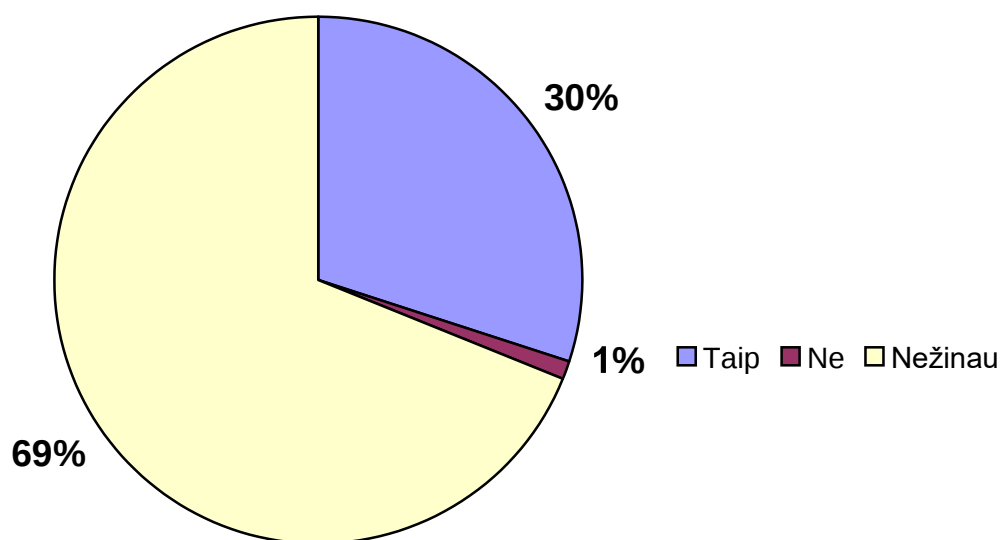

Diagrama (Nr. 5) Ar notarų rūmai pakankamai kontroliuoja, kad notariai sąžiningai atliktų savo pareigas?

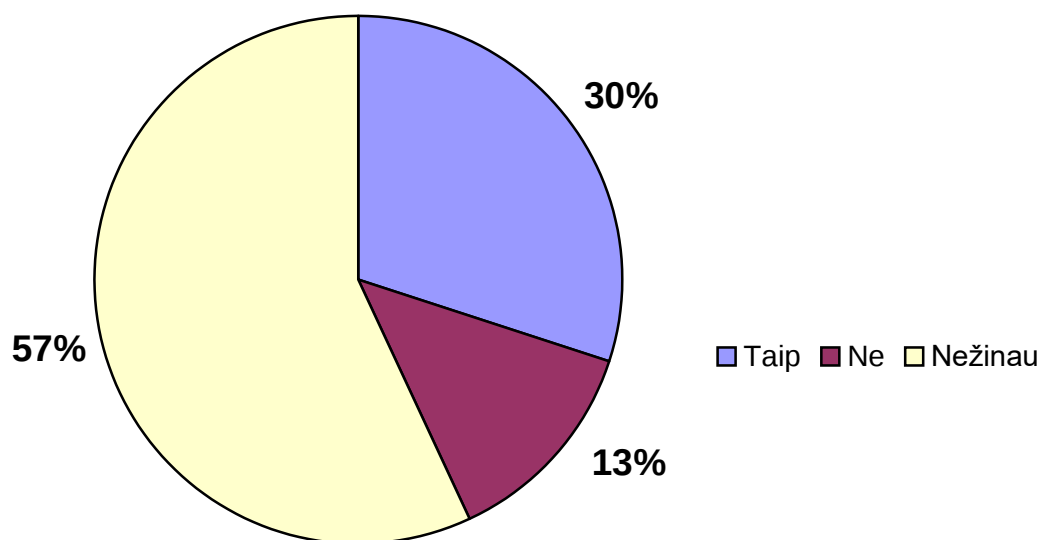

Diagrama (Nr. 6) Ar notarų rūmai pakankamai prižiūri kaip notariai laikosi profesinės etikos reikalavimų?

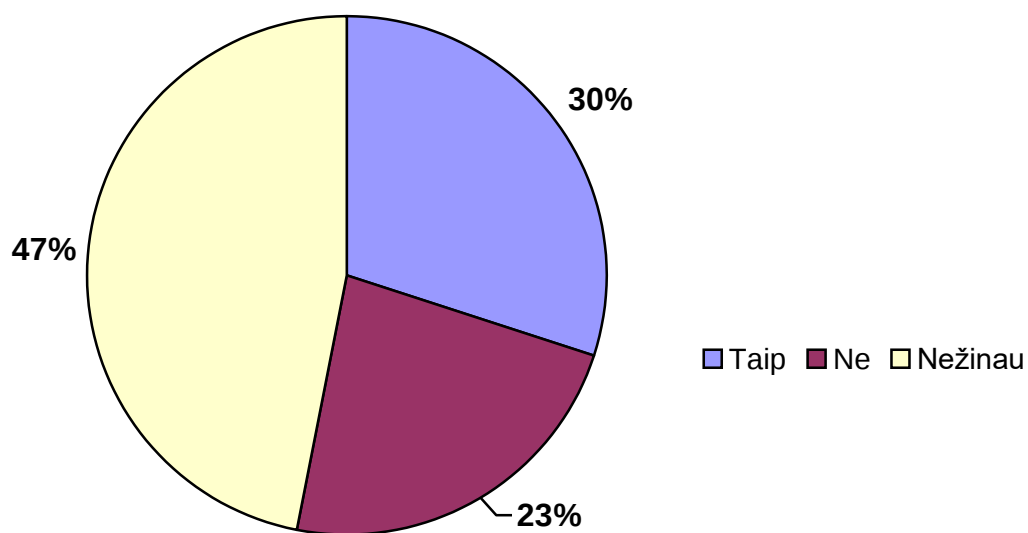

Diagrama (Nr. 7) **Kaip Jūs manote, ar notarų rūmai pakankamai gerai kontroliuoja, kad notariai tinkamai atliktų savo pareigas?**

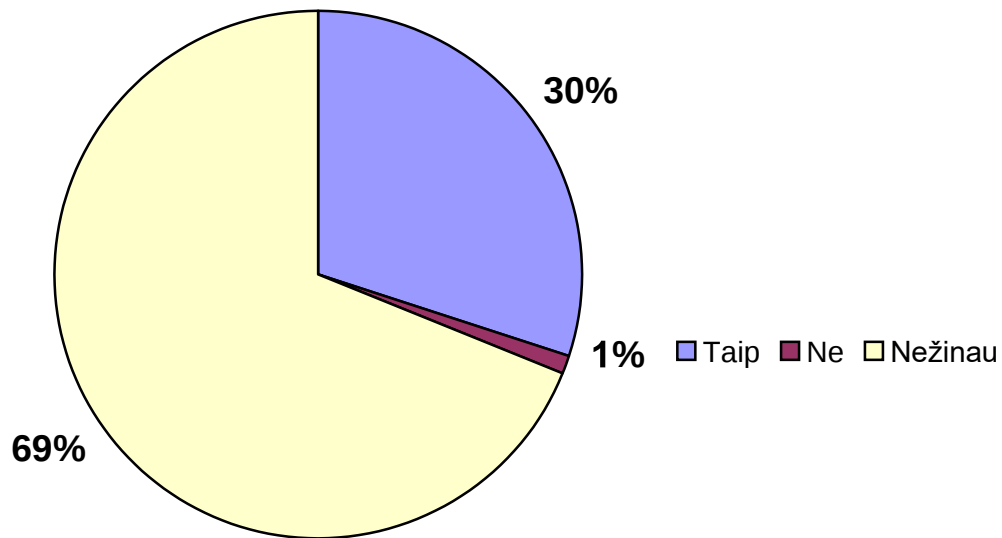

Diagrama (Nr. 8) **Ar žinote kur galima apskūsti notarinius veiksmus?**

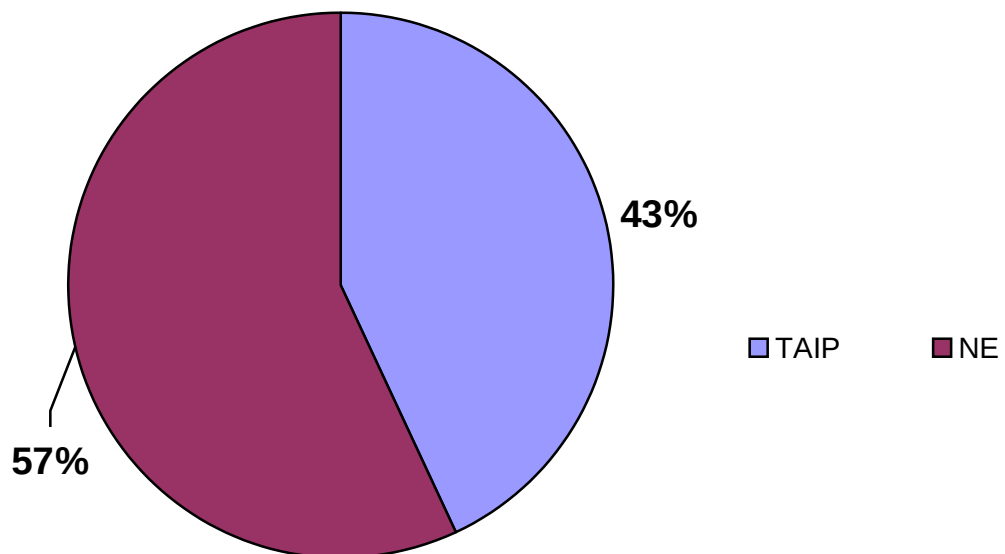

Diagrama (Nr. 9) Ar žinote kur galima apskūsti notaro veiksmus?

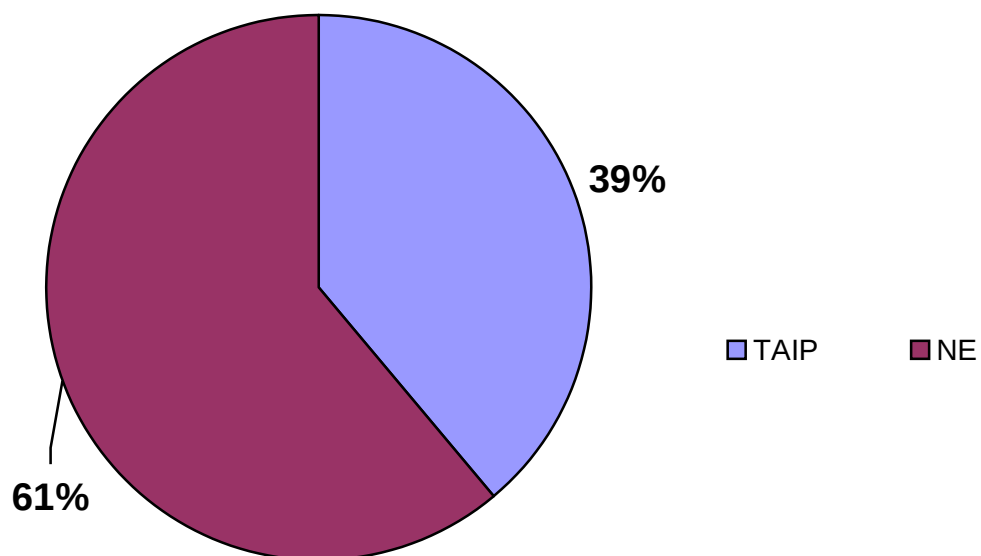

Diagrama (Nr. 10) Ar notarai pakankamai atsakingai dirba savo darbą?

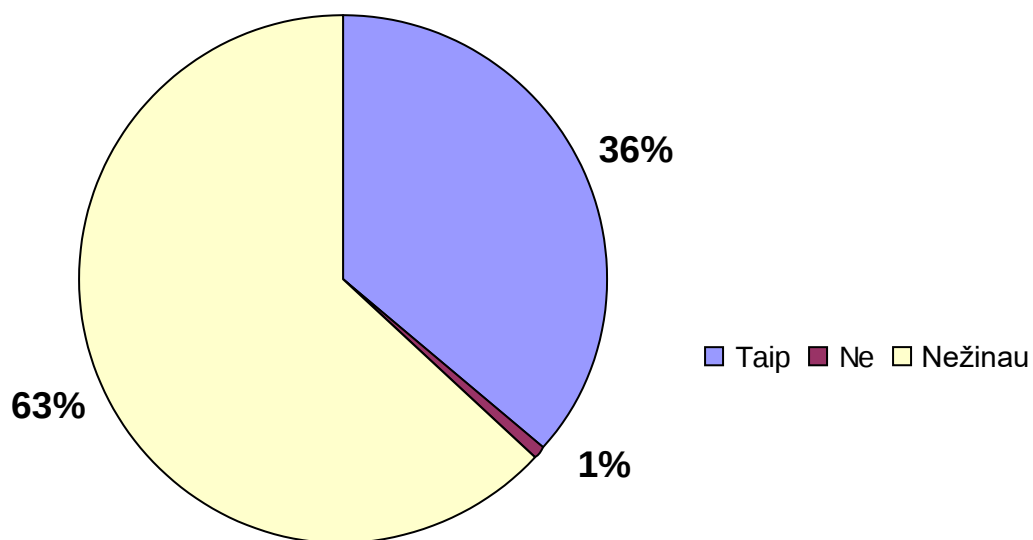

Diagrama (Nr. 11) Ar žinote kokia atsakomybė gresia už netinkamą notaro veiklą?

